

Nebi Miş

nmis@setav.org

KÜRESELLEŞEN İSRAİL SORUNU

Bugün dünyanın bir İsrail sorunu var. ABD'nin koşulsuz desteği devam ettiği müddetçe İsrail'in nasıl durdurulacağı ile ilgili çözümler de oluşturulamıyor. İsrail sorunu, sadece Filistinlilerin sorunu değil. Sadece Ortadoğu ya da İslam ülkelerinin de sorunu değil. İsrail sorunu, yakın gelecekte bölge ülkelerini daha fazla etkileyecek, orta ve uzun vadede ise Batılı toplumlardaki vicdan sahibi kesimlerin de etkisiyle, söz konusu ülkeler de bu sorunla daha fazla yüzleşeceklerdir.

İsrail Filistinlilere soykırım uygulamaya devam ediyor. Filistinliler, sistematik bir şekilde açlığa mahkum ediliyor. Yaşlılar, gençler ve bebekler açlıktan ölüyor, açlıktan ölmek için yiyecek kuyruklarında bekleyenler ise İsrail bombaları ve kurşunlarıyla katlediliyor. 7 Ekim sonrası İsrail katliamları tekrar başladığında, ABD başta olmak üzere birçok Batılı devlet, İsrail'e neredeyse koşulsuz destek verdi. İşgalci İsrail'i desteklemek için bugüne kadar oluşturulmuş insanlık değerlerinin ve uluslararası hukuk başta olmak üzere her türlü normun çöpe atılmasına ses çıkarmadılar.

Devletlerin ve yönetimlerin desteğine rağmen, toplumların önemli bir kesimi vicdanları ile hareket etti. İnsanlar sokaklara çıktılar, kendi yönetimlerini protesto ettiler. İsrail'in savaş suçlarını lanetlediler. Katliama destek veren şirketleri boykot ettiler. Soykırım mah-

kemelere taşındı. Dünyada genç kuşağın büyük bir bölümü, İsrail saldırganlığının karşısında durdu. Dünyanın en prestijli üniversitelerinde okuyan öğrenciler, gelecek kaygılarını bir tarafa bırakarak, üniversitelerinden atılma ve fişlenme pahasına İsrail karşıtı eylemleri sürdürdüler. Sanatçılar, lobilerin ve siyonist egemenlerin baskısına meydan okuyarak Filistinlilerin yanında durdular.

Filistinlilerin sistematik açlığa mahkum edildiği bugünlerde, Gazze'de İsrail'in uyguladığı abluka, saldırı ve sistematik aç bırakma stratejisi, artık devletlerin görmezden gelemeyeceği bir hal aldı. Fransa, İngiltere ve Kanada gibi ülkeler Filistin devletini tanıyacıklarını açıkladılar. Soykırım yükünden dolayı, koşulsuz İsrail destekçisi olan Almanya siyasetinde bile İsrail karşıtlığı yükselmeye başladı. İspanya, Norveç, İrlanda ve Slovenya gibi Batılı ülkeler, son iki yıl içinde Filistin devletini zaten tanımışlardı. Batılı ülke yönetimlerinin bu duruşu, toplumlar nezdinde büyük destek gördü.

İsrail'in Gazze Şeridi'ne uyguladığı abluka ve devam eden saldırılar nedeniyle gıdaya erişimde zorluk yaşayan Filistinlilere, bir hayır kurumu tarafından yemek dağıtımı yapıldı. Gazze kentinde gerçekleşen dağıtım sırasında yoğunluk oluştu. (Abdülkhem Abu Riash / AA, 2 Eylül 2025)

İSRAİL'E HER TÜRLÜ DESTEĞİ VEREN TRUMP, KENDİ SEÇMEN TABANININ İSRAİL'DEN NEFRET ETMEYE BAŞLADIĞINI İTİRAF ETMEK ZORUNDA KALDI. CUMHURİYETÇİLER İÇİNDE ÇATLAKLAR ORTAYA ÇIKARKEN, DEMOKRATLAR ARASINDA İSE "İSRAİL'E DUR DENİLMESİ" ADINA ÇOK DAHA ŞİDDETLİ TARTIŞMALAR VE AYRIŞMALAR DEVAM EDİYOR. İSRAİL SORUNUNUN; SADECE FİLİSTİNLİLERİN VE ORTADOĞULULARIN DEĞİL, KÜRESEL BİR SORUN HALİNE GELDİĞİNİ GÖREN BATILI SİYASETÇİLERİN SESİ DAHA DA YÜKSELECEK.

İsrail'e her türlü desteği veren Trump, kendi seçmen tabanının İsrail'den nefret etmeye başladığını itiraf etmek zorunda kaldı. Cumhuriyetçiler içinde çatlaklar ortaya çıkarken, Demokratlar arasında ise "İsrail'e dur denilmesi" adına çok daha şiddetli tartışmalar ve ayrışmalar devam ediyor. İsrail sorununun, sadece Filistinlilerin ve Ortadoğuluların değil, küresel bir sorun haline geldiğini gören Batılı siyasetçilerin sesi daha da yükselecek. İsrail'in durdurulması gerektiğini düşünenlerin sayısı her geçen gün artıyor. İsrail'e koşulsuz destek veren liderler bile kendi tabanlarındaki İsrail öfkesine kayıtsız kalamayacaklar.

Bugün İsrail katliamlarını gören küresel toplumun gençlerinin tepkisi, gelecek on yıllarda ulusal ve küresel siyasetlerde belirleyici olacak. Bu gençler söz sahibi olan yetişkinler olarak, bir önceki nesillerinin İsrail konusundaki yanlışlarını yapmayacaklar.

Filistin davası küresel vicdanda daha fazla meşruiyet kazanırken, İsrail daha fazla yalnızlaşıyor. Filistin direnişinin giderek yeniden küreselleşmesi, İsrail içindeki emekli güvenlikçileri bile endişelendirdi. Geçtiğimiz günlerde, İsrail'in eski genelkurmay başkanları, polis komiserleri, Shin Bet, Mossad ve askeri istihbarat üst düzey eski yöneticileri ortak bir açıklamayla Gazze'deki "savaşa son verilmesi çağrısı" yaptılar, İsrail'in devlet kimliğini yitirmekle karşı karşıya olduğunu açıkladılar. Geçmiş dönemde Filistinlilere karşı savaş yürüten bu grupların "savaşa son verilmesi" çağrısı, tabii ki Filistinlileri savunduklarından değil, aksine uluslararası toplumda giderek yükselen İsrail karşıtlığından duydukları endişe ile ilgili. Filistinlilerin direnişine her geçen gün küresel desteğin artması ve gelecekte de İsrail karşıtlığının yükselecek olması bu endişenin en önemli kaynağıdır.

Gelinen süreçte, dünyada İsrail karşıtlığı yükselse de soykırımcı İsrail Güvenlik Kabinesi 8 Ağustos'ta Gazze'nin işgaline onay verdi. Ardından da işgale başladı. Gazze'de yaklaşık 2,3 milyon Filistinli yaşıyor. Gazze Şeridi 18 yıldır abluka

altında bulunuyor. Bu işgalle birlikte, 2 milyon üzerinde insan felakete sürüklenicek. İsrail'in bu işgal planı aynı zamanda Gazze'den tamamen Filistinlileri sürmeyi hedefleniyor. 7 Ekim'den bu yana, bombalarla ve sistematik açlıkla gerçekleştirilen soykırımın esas amacı, İsrail'in sadece Gazze şeridini değil, Filistin'in tamamını yok etme amacını da barındırıyor. Batılı devletlerin ardı ardına Filistin'i BM toplantılarında tanıyacıkları yönündeki açıklamaları, İsrail'in işgal planını hızlandırdı.

Bugün dünyanın bir İsrail sorunu var. ABD'nin koşulsuz desteği devam ettiği müddetçe İsrail'in nasıl durdurulacağı ile ilgili çözümler de oluşturulamıyor. İsrail sorunu sadece Filistinlilerin sorunu değil. Sadece Ortadoğu ya da İslam ülkelerinin de sorunu değil. İsrail sorunu bugün küreselleşmiştir. Öncelikle Ortadoğu ve İslam ülkelerinin İsrail sorununa karşı ne yapacakları konusunda ortaklaşmaları, bu ortak politikalara destek için de başta Batılı ülkeler olmak üzere küresel diplomasiye ağırlık vermeleri gerekir. İsrail sorunu yakın gelecekte bölge ülkelerini daha fazla etkileyecek, orta ve uzun vadede ise Batılı toplumlardaki vicdan sahibi kesimlerin de etkisiyle, söz konusu ülkeler de bu sorunla daha fazla yüzleşeceklerdir.

Bölgesel İstikrarsızlığın Kaynağı İsrail

Eski rejimin çökmesinin ardından Ahmed Şara liderliğindeki yeni Şam yönetimi, Suriye'nin kaosa sürüklenmesini önlemeyi ve kalıcı istikrarı sağlamayı, öncelik sıralamasının en başına koydu. Türkiye de telkinleri ve tavsiyeleri ile bölgesel ve küresel aktörlerle diplomatik ilişkileri başlatmak ve derinleştirmek için özel çaba gösterdi. Şara yönetimi, içeride meşruiyeti sağlamayı, dışarıda ise normalleşme ve tanınma süreçlerini hızlandırmayı hedefleyen kapsayıcı bir politika takip etti. Atamalarda etnik, dini ve kimlik çeşitliliğini önemsendiğini göstermeye çalıştı. Kendi muhalefetiyle de diyalog kanallarını açık tutma çabası içinde çalıştı.

İzlediği bu politikaların sonuçlarından biri, bölge ülkeleriyle olumlu ilişkiler tesis etmesiydi. Pek çok ülke yeni yönetimle normalleşme sürecine girdi. Suriye, Arap Birliği'ne yeniden kabul edildi. Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan gibi ülkeler, yeni yönetimle yatırım anlaşmaları imzaladı. ABD, Suriye'ye yönelik yaptırımları kaldırdı. Birçok Avrupa ülkesi hem yeni yönetimi tanıdı. Hem de AB'nin kurumsal olarak yapacağı destekleri onayladı. Birçok Batılı ülke, Suriye'nin yeni yönetimi ile yatırım anlaşmaları yaptı. Yeni yönetimin istikrarlı bir Suriye inşa etme çabalarını, İsrail en başından itibaren engellemeye çalıştı. Bu amaçla her fırsatta saldırgan tutumunu sürdürdü ve sürdürmeye devam ediyor. Esed'in devrilmesinin ardından İsrail, Suriye topraklarının bir kısmını işgal etmeye çalışmış, ülkenin askeri altyapısını hedef alarak tahrip etmiştir. Ayrıca Suriye'nin parçalanması için Dürziler, Nusayriler ve Kürtler üzerinden ayrılıkçı senaryoları devreye sokmuştur.

En son geçtiğimiz haftalarda, Dürziler üzerinden yeni bir hamle yaptı. Suveyda şehrinde Dürziler ile Bedevi Arap aşiretleri arasındaki ticari bir husumet çatışmaya dönüşmüş, Şara yönetimi de bu çatışmayı bastırmak için güvenlik güçlerini buraya intikal ettirmişti. İsrail Dürzileri koruma bahanesiyle, Şam'a hava saldırıları düzenledi. Suriye Genelkurmay Başkanlığı başta olmak üzere Şam'daki güvenlik bürokrasisinin binalarını hedef aldı.

İsrail'in amacı aşikar. Suriye'de istikrarlı bir devletin kurulmasını istemiyor. Bugün için istikrarsız bir Suriye'den kazanç sağlayacağını düşünen ülkelerin başında İsrail geliyor. Bölgede güçlü bir ulus devlet istemediğini açıkça ilan etmekten geri durmayan İsrail, Suriye'ye fiili saldırılarını devam ettiriyor. Şara yönetimi istikrar ve iç bütünlükle ilgili belirli bir mesafe kaydettiğinde İsrail, periyodik olarak alınan mesafeyi geri götürecek bir hamlede bulunuyor.

Geçtiğimiz günlerde Şanghay İşbirliği Örgütü'nün 25. Devlet Başkanları Konseyi Zirvesi'ne iştirak eden Cumhurbaşkanı Erdoğan, katıldığı bütün görüşmelerde iki ülke ilişkilerinin yanı sıra, İsrail sorununa ve Filistin halkının yaşadığı soykırıma dikkat çekti. Görüşülen liderler dikkate alındığında her bir görüşmenin gündeminde bölgesel ve küresel sorunların çözümü için Türkiye'nin ortaya koyduğu diplomasi'nin ağırlığını görmek mümkün.

İsrail, bu son saldırıları ile ABD ve Avrupa başta olmak üzere diğer birçok ülkenin yeni yönetime verdiği desteği, yatırım anlaşmalarını ve ikili ilişkileri geliştirmek için atılan adımları etkisizleştirmeyi amaçlamaktadır. Bilindiği gibi, ABD'nin Ankara Büyükelçisi ve Suriye Özel Temsilcisi Tom Barrack Şam'ı ziyaret etmiş, hem Suriye'nin istikrarı için Trump yönetiminin olumlu bakış açısını hem de PYD/YPG'nin geleceği ile ilgili İsrail'in hoşuna gitmeyecek ifadeler kullanmıştı. Trump yönetimi, soykırımcı Netanyahu'nun Suriye'ye yönelik saldırılardan rahatsızlığını farklı açıklamalarla dile getirir de, engelleyici bir politika geliştiremedi. Tom Barrack, İsrail'in saldırılarının "yanlış bir zamanda", "kafa karıştırıcı" olduğunu, Trump'ın hazırlıksız yakalandığını dile getirdi. Durumu düzeltmek için Netanyahu'yu aradığını söyledi. Ancak, sahada "durum" düzelecek gibi görünmüyor. Netanyahu, ABD içindeki desteğine güvenerek bölgesel saldırganlığı sürdürüyor.

Dürzi kanaat önderi Hikmet el-Hicri'in İsrail ordusundan Suriye'ye müdahale etmesini istemesi ve PYD-YPG'ye yönelik Şara'ya karşı birlikte hareket etme çağrısı, işgalci İsrail'in Suriye'yi parçalama planını devam ettirdiğini gösteriyor. Bu çağrı aynı zamanda, son dönemde terörsüz Türkiye konusunda epeyce yol alan Türkiye'nin sinir uçlarını harekete geçirmek içindir. Türkiye, İsrail saldırganlığının durdurulması için ABD başta olmak üzere bölge ülkeleri ile görüşerek ateşkesin sağlanması için yoğun çaba gösterdi. Ahmed Şara'nın "ABD, Arap ve Türk arabuluculuğunun etkin müdahale si olmasaydı, bölge bilinmeyen bir kaderle karşı karşıya kalacaktı" açıklaması, Türkiye'nin bu katkısına işaret eder.

Türkiye, Suriye'yi tekrar istikrarsızlığa sürükleyecek gelişmelere sessiz kalmaz. İsrail'in Dürzilerle birlikte PYD/YPG kartını da devreye sokmaya çalışmasını dikkatle izler. Terörsüz Türkiye hedefine giden süreçte, PYD/YPG/PKK süreci sabote edecek bir davranışta bulunursa da bunun bedelini ödetir. PYD/YPG terör örgütü, Şam'la 8 maddelik bir mutabakat izlemesine

rağmen, bölgesel gelişmelere bakarak bu mutabakatın şartlarını yerine getirmemek için Suriye'nin istikrarsızlığına yatırım yapmaktadır. Ortaya çıkan her yeni çatışmada, istikrarsızlıktan yana tavır almayı sürdürmektedir.

Düzen ve İstikrar Sağlayıcı Aktör: Türkiye

Cumhurbaşkanı Erdoğan, geçtiğimiz 26 Ağustos'ta Malazgirt'te "Son düzlüğe varmış bulunuyoruz" açıklaması ile birlikte üzerinde durulması gereken önemli bir uyarıda bulundu: "Suriye'deki tüm kardeş halklar gibi Kürtlerin de huzurunun teminatı Türkiye'dir" hatırlatmasını yaparak, "Yönünü Ankara'ya ve Şam'a dönenler kazanacak. Kiblesini şaşırıp kendisine yeni yabancı patronlar arayanlar kaybedecek. Kılıç kınından çıkarsa kelama yer kalmaz. Biz kalıcı barışın tesisinden yanayız" diyerek Türkiye'nin bölgesel barış ve istikrar için atacağı adımlar konusundaki ciddiyetini vurguladı.

Geçtiğimiz günlerde de Şanghay İşbirliği Örgütü'nün (ŞİÖ) 25. Devlet Başkanları Konseyi Zirvesi'ni takip etmek için Cumhurbaşkanımız Erdoğan'ın heyetiyle Çin'in Tianjin şehrindeydik. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu zirve sırasında yoğun bir lider diplomasisi gerçekleştirdi. Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, Rusya Devlet Başkanı Putin, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev, Ermenistan Başbakanı Paşinyan, İran Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan ile ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirdi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan katıldığı bütün görüşmelerde iki ülke ilişkilerinin yanı sıra, İsrail sorununa ve Filistin halkının yaşadığı soykırıma dikkat çekti. Görüşülen liderler dikkate alındığında her bir görüşmenin gündeminde bölgesel ve küresel sorunların çözümü için Türkiye'nin ortaya koyduğu diplomasi'nin ağırlığını görmek mümkün. **K**

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Şanghay İşbirliği Teşkilatının 25. Devlet Başkanları Konseyi Zirvesi için bulunduğu Çin'in Tiencin kentindeki temaslarını tamamlamasının ardından uçağa gazetecilerin sorularını yanıtladı, gündeme ilişkin açıklamalarda bulundu. (TCCB / Murat Çetinmühürdar / AA, 2 Eylül 2025)